

AZ ÁLLAM MINT AZ OSZTÁLYÉRDEKEK ÉS AZ ÖNIGAZGATÁS ÚTJÁN TÁRSULT TERMELOK KÖZÖSSÉGÉNEK VÉDELMI FORMÁJA

A JKSZ ÉS A MUNKASOSZTÁLY HATALMÁNAK GYAKORLÁSA
TÁRSADALMUNKBAN

AZ ÁLLAM TÖRTÉNELMI SZEREPE

Mi is az állam?

Az állam a hatalmon levő osztály osztályhatalmi szerve, melynek összetételére jellegzetes kategória a nyilvános hatalom, amely kényszerrel rendelkezik és ezzel a kényszerrel interveniál a társadalmi viszonyokban.

Az állam a társadalom osztályokra való szakadása után jött létre mint szükséges hatalmi összefogó erő a társadalmi ügyek intézésére, mivel az ilyen társadalom szétesne antagonisztikus összetétele miatt. Az állam tehát az az összefogó erő, amely biztosítja a zökkenőmentes életfolyamatot, akkor, amikor a tulajdonviszonyokban a társadalom nagy része alárendelt helyzetben van egy kisebbséggel szemben, akiknek kezében vannak a termelőeszközök és a javak, és akik államhatalommal biztosítják politikai hatalmukat is. Ennél a szerepénél fogva az állam az uralkodó osztály hatalmi szerve. Hatalmi szervekkel rendelkezik, szolgálja a hatalmon levő osztályt és azon munkálkodik, hogy fenntartsa az osztálykülönbségeket egy olyan közösségben, amely kényszerközösség, amely csak egy intézményes apparátussal tarthatja fenn magát. Olyan apparátussal, mely hatalmi erővel rendelkezik. Ez az állam. Ezek a viszonyok jellemzők a rabszolgatartó, feudalista és kapitalista társadalomra is, ahol az állam a burzsoázia mint uralkodó osztály érdekeit szolgálja.

A szocialista társadalmi viszonyokban is az állam a hatalmon levő osztály, a munkásosztály szerveként működik, de azzal a céllal, hogy feltételeket teremtsen az ilyen szervezési forma megszűnésére, azoknak a viszonyoknak a megszűnésére, ahol létezik egy, a társadalomtól elkülönített szerv mint valami külön erő, az államhatalom. Ezért a marxai elmélet az államot úgy értelmezi, mint alkotóelemet a kapitalizmusból a szocializmusba való áttérésre, vagy általános formulációjában az osztálytársadalom átalakulásában az osztály nélküli társadalomba, ahol ez a folyamat az állam hozzájárulásával is megy végbe.

Gyakorlatunkban a népfelszabadító háborúnk stratégiája is azon alapult, hogy osztály és nemzeti jellegével véghez vigye a szocialista forradalmunkat is. Azoknak az intézkedéseknek, amelyeket a fölkelés kezdete után alkalmaztunk, megteremtve népi hatamunk új szerveit, forradalmi jelentőségük van. Ez végeredményben a marxista elmélet gyakorlati alkalmazása volt, hogy a munkásosztály nem veheti át a burzsoázia megalapozott államapparátusát és annak szerveit, hanem azt megsemmisítve új hatalmat teremtsen, melynek merőben új társadalmi jellege van és kifejezi a proletariátus és szövetségeseinek hatalmát. Olyan hatalmat tehát, amely a proletariátus diktatúráján alapszik, ahol az állam a munkásosztály érdekeit szolgálja és közben munkálkodik saját eltűnésén, elhalásán.

AZ ÁLLAM ELHALÁSA

Az állam elhalási folyamata tulajdonképpen az osztályellentétek folyamatos megszűnése az osztály nélküli társadalom felé. Az állam egyes funkciói, amelyeket mint kényszerszerv végez az osztályokra szakadt társadalom fenntartására, elveszítik lényegüket az osztályellentétek megszűné-

sekor. Az osztályellentétek megszűnési folyamatában az államhatalmi funkciók fokozatosan átruházódnak a szabadon társult közvetlen termelők közösségére, akik végzik az igazgatást a társadalmi termelésben, újratermelésben, tervezésben, elosztásban, fölépítményben stb. öngazgatás útján. Társadalmunkban az állam elhalási folyamata párhuzamosan halad az öngazgatási viszonyok fejlődésével, oly mértékben, ahogy az öngazgatási mechanizmusunk képes átvenni az állam funkcióit.

Ha nem indult meg az állam elhalásának folyamata, az állam megszilárdul mint a társadalmi termelő eszközök tulajdonosa, és ez lehetlenné teszi a haladó szocialista eszmék létrehozását, a közvetlen irányítást a termelő eszközök fölött a munkásság-termelők részéről. Az állam és az államapparátus monopolisztikus helyzetbe kerül. Ez a gazdasági és más társadalmi ügyek központi irányítását vonja maga után és lehetőségeket ad a bürokratikus viszonyok fejlődésére, a társadalom elbürokratizálására.

Ezért jelentős számunkra Lenin álláspontja, melyet mi a gyakorlatban is alkalmazunk: „Az államot, amelyet a proletáriátus alapít, már a kezdetben olyan alapokra kell helyezni, hogy biztosítsa az elhalás folyamatát.” A munkásosztály tehát nem azért alapítja az államát, hogy állandósítsa osztályhatalmát, hanem hogy megszüntesse az osztályellentéteket. Mivel az állam a hatalmon levő osztály eszköze, a proletárdiktatúrában az államot olyan alapokra kell helyezni, hogy helyzetével, szerepével, funkciójával az osztályellentétek megszűnésének folyamatát támogassa, biztosítsa. Ez természetesen hosszan tartó történelmi folyamat, ahogy Engels és Lenin is mondták, ez nem megy máról holnapra, hanem olyan folyamatosan, ahogyan alakulnak ki a föltételek az állam funkcióinak társadalmazására. Engels már abban az időben így fogalmazta: „Az államot nem szüntetik meg, az állam elhal.”

AZ ÁLLAM HALTALMI ÉS VÉDELMI SZEREPE A KÖZVETLEN DEMOKRATIKUS SZOCIALISTA ÖNIGAZGATÁSBAN

Megszabadulva a hagyományos burzsoá demokrácia nyomása alól, munkásosztályunk alkotó módon határozta meg feladatait szocialista, öngazgatási politikai rendszerünk fejlődésében úgy, hogy minden munkás közvetlenül kapcsolódik be politikai rendszerünkbe mint alkotó, reális társadalmi érdekeivel és szükségleteivel és nem mint absztrakt elvont polgár. E céből a munkásságnak lehetővé kellett tenni, hogy szabadon társuljon, reális alapérdekeit kihangsúlyozva, a társult munkában és társadalmi életünk más részeiben, szervezkedve a megfelelő öngazgatói közösségbe, ahol együttesen, egyenjogúan elégíti ki érdekeit, szükségleteit és hoz határozatot a közös érdekekről, kérdésekről. Összesítve ezeket az érdekeket, határozott lépést tettünk előre öngazgatásunk fejlődésében, egyesítve a munkát és politikát mint a társadalmi reprodukció egyedüli folyamatát, ahol minden munkás egyenjogúan igazgat. Alkotmányunk és a társult munkáról szóló törvényünk lényege, koncepciója ezen alapszik.

Abból indulunk ki, hogy az emberek és közösségek létező különböző érdekeik szabadon kifejezhetők, kivéve az antiszocialista és monopolista érdekeket. A határozatok meghozatala az egységes, egybehangolt folyamatok eredménye. Az ilyen politikai határozat nem tükrözi az egyik csoport győzelmét a másik felett, hanem ez közös munkájuk eredménye. Az ilyen folyamatban, természetesen, szükséges bizonyos fokú alkalmazkodás, ám nem lehetetlenek a nézeteltérések, kudarcok sem. Ez természetes folyamat, mivel az érdekekben, álláspontokban észlelhetők ellentétek, de munkásosztályunk egységes társadalmi helyzeténél fogva, megvannak a közös érdekek. Ezt megtalálni a mindennapi életben, határozattá alakítani át, az egységes álláspont meghozatalának lényege.

Gyakorlatunkban még léteznek egyes érdekek privilégiumai a társadalmi termelőeszközök irányításában. Ezek az antagonizmus maradványai, amelyek fékezik az öngazgatási megegyezés folyamatát. Vannak még

álláspontok, melyek nem mindig a közös határozatok eredményei. Öngazgatási politikai rendszerünk erős fegyver a munkásosztály kezében ezeknek az ellentéteknek a leküzdésében. Amilyen mértékben valósítjuk azt meg, olyan mértékben járulunk hozzá az emberiség további személyi felszabadulásához, mindennemű alkotói megnyilvánulásához. Ezeken az elveken alapszik alkotmányunk is politikai rendszerünkben.

Politikai rendszerünk alapsejtjei a politikai határozatok kiindulópontjai, a társult munka alapszervezete, a helyi közösség és a társadalmi politikai szervezetek a bázisban. Ezúton jön létre az öngazgatás és a politikai hatalom gyakorlása funkcióinak a szerves kapcsolata. Tehát a termelésben való munkája mellett a munkás öngazgatás és hatalmát is gyakorolja.

Fejlődésünk megmutatta, hogy az állam hatalmának elidegenülése a munkásosztálytól akkor lehetséges, amikor a társadalmi újratermelés eszközei az állam kezében vannak. Az az erő irányítja a társadalmat, melynek kezében vannak ezek az eszközök. És fordítva, az az állam, amely nem rendelkezik akkumulációval, csak a szükséges eszközökkel a funkciója végzéséhez, nem lehet más, mint eszköz azon osztály vagy társadalmi erők kezében, akiknek tulajdonát képezik a társadalmi újratermelés eszközei. Ez nálunk a munkásosztály. Ezért mai körülményeinkben, amikor megszüntettük az állami beruházási alapokat, a társadalmi újratermelési eszközök azoknak a kezében vannak, akik azt megteremtik, az állam már nem jelent veszélyt öngazgatásunkra nézve, hanem annak továbbfejlesztését szolgálja. Ezzel lényeges változások állnak be az állam hatalmi szervezésében. Tovább demokratizálódik a hatalom gyakorlása. Öngazgatási politikai rendszerünk fejlődésében ma ez a küldöttrendszerünk mindennapi gyakorlatában jut kifejezésre.

Ezen elvek alapján megállapíthatjuk, hogy az állam védelmi funkcióját az öngazgatás fejlesztésében és a dolgozók öngazgatási jogainak konkrét alkalmazásában tölti be. A védelmi funkció alapvető tárgyát szocialista öngazgatási társadalmunkban úgy értelmezzük, mint a társadalmi viszonyok rendszerét, amelyet munkások és dolgozók hoznak létre, társítva munkájukat és irányítva a társadalmi munkát. Ebből kiindulva, alkotmányunk meghatározza és kötelez mindenkit, kezdve a felsőbb állami szervet, az öngazgatási szerveken keresztül, minden funkció végzőit, hogy gondot viseljenek az alkotmányosság és törvényesség megvédésére. Alkotmányunk konkrétan is meghatározza az államnak ezt a funkcióját: „A munkásosztály és az összes dolgozók, az állami hatalom útján, a szocialista társadalmi viszonyok általánosan kötelező szabályaival a társadalom fejlődését és a társadalmi ügyeknek az öngazgatás alapján való igazgatását is bizonyítják, védik az ember és a polgár szabadságjogait, a szocialista öngazgatási viszonyokat és a dolgozók öngazgatási jogait, feloldják a társadalmi összeütközéseket és védik az alkotmányban megállapított rendet.”

Ebből világosan kitűnik, hogy alkotmányunkban nem az állam túlméretezett funkcióiról van szó, mint ahogyan azt egyes helyeken magyarázzák. Tehát nem az állami centralisztikus szervekről, hanem a munkásosztály hatalmi gyakorlásának szerveiről a társult munkától, a községtől a föderációig. Ezek a szervek pedig a munkásosztály szolgálatában állnak, biztosítva a közös érdekek egybehangolását, mellőzve a csoportérdekek privilégiumait. Azonkívül részt vesznek az osztályellenességgel való állandó leszámolásban. Mindennapi munkájukkal védik az öngazgatási viszonyokat, belső és külső ellenségtől (öngazgatási vagyoni jogi ügyesség, hadsereg, általános népvédelem), biztosítva a polgárok jogainak életre keltését, megvédését (bíróságok mint önálló állami szervek). Ezenkívül a gyakorlatunkban bevezetett társadalmi öngazgatási ellenőrzés biztosítja az öngazgatási viszonyok továbbfejlesztését, a munkásosztály jó tájékozottságát és a demokratikus úton hozott határozatokat az eszközök, újratermelési eszközök használatában. Küldöttrendszerünkben tehát ezúton jött létre az állami szervek öngazgatási, demokratikus fölépítése, ahol a munkásosztály közvetlenül, küldöttségek és küldöttek révén végzi az állam-

igazgatást, demokratikus úton a társult munkától a föderációig. Ezen alapszik államapparátusunk és szerveinek munkája és demokráciánk gyakorlatunkban, amely fejlődésünk során is bebizonyosodott a demokratikus viszonyok állandó fejlődésében és az állam funkcióinak átvitelében a közvetlen termelőkre.

A JSZK ÉS A MUNKÁSOSZTÁLY HATALMÁNAK GYAKORLÁSA TÁRSADALMUNKBAN

Az ilyen alapokra helyezett rendszerünk olyan általános képzettségű munkást követel, amely nemcsak a gépnek tartozéka, hanem mint öngazgató alkotóan kapcsolódik be politikai rendszerünk fejlesztésébe, javítva saját életkörülményein is. Olyan munkást tehát, aki munkáját és helyét világosan látja a társadalmi életben, politikai rendszerünkben, és aki képes azt ki is harcolni magának. Természetes dologként kell kezelnünk azt a tényt is, miszerint még sokan azt hiszik, hogy helyzetüknél fogva nem képesek erre, mivel a történelem során a munkásság állandó elnyomatásban, alárendelt helyzetben élt.

Ilyen értelemben jelentős a munkásság eszmei-politikai erőinek vezető szerepe. A JSZK-nek itt kell megmutatnia, hogy ily értelemben mennyire szükséges a munkásosztálynak. Nem arra kell a Kommunista Szövetség a munkásoknak, hogy határozatokat hozzon helyettük, hanem mint kezdeményező politikai erő hozzájáruljon a munkás öngazgatói tudatának fejlesztéséhez, valamint a politikai-öngazgatói gyakorlat érvényesüléséhez.

Hogy egy munkás eredményesen kapcsolódjon be politikai határozatunk meghozatalának rendszerébe, először világos kell hogy legyen előtte a problémakör, amelyben határoz, a megoldások lehetősége, az előterjesztett javaslatok lényege, és hogy világosan lássa a saját érdekeit is e kérdések, problémák tömkelegében. Ezeknek az egyéni érdekeknek a megállapítása nem is olyan egyszerű, mint amilyennek látszik. Különösen amikor ezeket az érdekeket objektívan kell egymáshoz viszonyítani, figyelembe véve más munkások érdekeit is, egybehangolva az általános társadalmi érdekekkel. Ezért jelentős figyelmet kell szentelni azoknak a munkásoknak, akik nehezebben találják fel magukat e problémák sokaságában. Előterbe helyezném itt az eszmei-politikai továbbképzést, különböző szerteágazó formáit, de hangsúlyozom, hogy öngazgatói nemcsak tanfolyamokon tanulhatunk meg, hanem főleg a gyakorlatban, magában az öngazgatói viszonyokban.

Itt kell kifejezésre jutnia a Kommunista Szövetség és kommunisták alkotó vezető szerepének. Ehhez azonban, szerintem, néhány alapvető felételnek kell eleget tenni:

1. A továbbképzés a kommunisták részéről tanfolyamok és önképzés útján. Nem lehet az a kommunista jó élharcos, aki nem képezi ki magát a harcra.

2. Magában az alapszervezetben továbbfejleszteni a demokratikus viszonyokat.

3. Az alapszervezet nem lehet az öngazgatói viszonyokon kívül álló szerv. Nem hozhat határozatokat, nem foglalhat el politikai álláspontokat a munkásság közvetlen részvétele nélkül. Az álláspontok meghozatalának folyamatában komoly feladatok hárulnak a kommunistákra. E folyamatban teljes egészében biztosítani kell a demokratikus centralizmus alapelveit, magában az alapszervezetben belül és azon kívül is. Ily módon a kommunisták feladatai a határozatok kialakulásában afelé irányulnak, hogy a munkásság véleményeit, álláspontjait képviseljék az alapszervezetek összejövetelein. Az ily úton meghozott határozatok megkövetelik a párttagság részéről az egységességet a feladatok véghezvitelében.

Mi eddig sokszor a könnyebb utat választottuk. Ezért léteznek még meg nem értések, hogyan tud a KSZ szervezete mint vezető eszmei-polit-

tikai erő hatni, de úgy, hogy ne erőszakolja rá határozatait és álláspontjait az öngazgatási szervekre, küldöttségekre és küldöttekre és magára a munkásokra, öngazgatókra.

A kommunistáknak kötelességük, hogy pontos betekintésük legyen: az öngazgatási szervek, küldöttségek, küldöttek zökkenőmentesen dolgoznak-e; végzik-e az alkotmány és törvény adta jogaikat és kötelességeiket; a munkásemberek időben, pontosan és jól vannak-e tájékoztatva; hogyan folynak a viták; hogyan haladnak az álláspontok összehangolására irányuló folyamatok, és milyen nehézségek, gátlások merülnek fel? De ezt mind nem azért, hogy mint kívülállók ellenőrizzék a folyamatot, hanem hogy munkájukkal odahassanak a viszonyok fejlődésére, kezdeményezzék és támogassák a haladó alkotói eszményilvánítást és hogy harcoljanak mindazon elemek ellen, akik fékezik az öngazgatási viszonyok fejlesztését, végrehajtását. A kommunisták tehát nem lehetnek megalkuvók. Nem vehetik egyszerűen a kezükbe a problémák megoldását, mellőzve az öngazgatási szerv határozatát. Nem formálhatnak előre megoldásokat és azokat tekintélyüknél fogva egyszerűen nem vihetik véghez az öngazgatási szerveken keresztül. Ez ellentétben áll nemcsak az alkotmányunkkal, hanem a JKSZ programjával is.

A Kommunista Szövetségnek nem saját, hanem a munkásosztály hatalmát kell gyakorolnia. A kommunistáknak kötelességük, hogy meglegyen az álláspontjuk az öngazgatási és társadalmi-politikai közösségek fontos kérdéseiről, problémáiról. De álláspontjaikért politikai meggyőző erejükkel kell hogy harcoljanak a társadalmi-politikai közösségek szerveiben, egyenjogúan a többi munkással. Ha álláspontjaikkal híven fejezik ki a munkásosztály és szocialista öngazgatásunk érdekeit, nem lesz nehéz számukra elnyerni a munkásság többségének támogatását a szükséges eszmei-politikai akció folyamatában.

A kommunisták ilyen viszonya megköveteli az állandó tevékenységet és az állandó eszmei-politikai továbbképzést. Ilyen szellemben beszélhünk tehát a Kommunista Szövetség vezető szerepének erősödéséről öngazgatási társadalmunkban. Ez persze nehezebb, mint bezárkózni a közösségi pártbizottságba vagy titkárságba és egyszerűen elvágni a dolgokat. Az ilyen gyakorlat nemcsak hogy nem járul hozzá az öngazgatási viszonyok fejlődéséhez, hanem el is fojtja ezt a folyamatot. A kommunisták alapfeladata e viszonyok fejlesztése, tökéletesítése és nem mellőzése. Amennyiben gyorsan és hatásosan valósítjuk meg rendszerünkben ezeket a feladatokat, jelentős lépést teszünk a munkásosztály történelmi érdekeinek megvalósításában.

Ilyen szempontból a proletárdiktatúra egyedülálló formájáról van szó közvetlen demokratikus szocialista öngazgatási rendszerünkben. Tudniillik munkásosztályunk biztosítani, fenntartani, fejleszteni tudja ezt a rendszert, államának kényszerével kell hogy elfojtsa azokat a politikai, szocialistaellenes hatásokat, amelyek a kapitalista magántőke visszaállítását, bürokratikus, etatisztikus, monopolisztikus viszonyok újraéledését szorgalmazzák. Alkotmányunk, a társult munkáról szóló törvényünk még szélesebb, demokratikusabb alapokra helyezte rendszerünk továbbfejlesztését, valamint az államapparátus védelmi funkcióit a rendszer megőrzésében. Ezért mondhatjuk, hogy nemcsak olyan rendszerről van szó, mely új, fejlettebb formájú, hanem a proletárdiktatúra egy új fejlődési szakaszáról, olyan osztálydiktatúráról, mely tűnőben van, mely magával vis mindennemű diktatúrát, más szóval olyan proletárdiktatúráról, mely magában hordozza saját dialektikus tagadásának előfeltételeit.

Részlet Fejes Szilveszter a VKSZ politikai iskolájának észak-bácskai tagozata részére 1978 márciusában tartott előadásából.